

N:o 192.

Af herr **L. K. Brock m. fl.**, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående ändrad anordning af rikets allmänna läroverk samt löneroglering för de vid dem anställda lärare.

I Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen angående ändrad anordning af rikets allmänna läroverk samt löneroglering för de vid dem anställda lärare har Kungl. Maj:t bland annat föreslagit Riksdagen att medgifva, att vissa lägre läroverk och pedagogier skulle ombildas till sexklassiga samskolor, under förutsättning att vederbörande kommun åtog sig ej blott att tillhandahålla erforderliga undervisningslokaler och bostad eller hyresersättning åt rektor, utan äfven att till statsverket årligen inbetala ett belopp, motsvarande en tredjedel af den vid samskolan anställda lärarepersonalens begynnelselöner; och skulle kommunalstyrelsen i samhälle, hvars läroverk ombildats till samskola med kommunalt bidrag, äga att af lärjungarne i samskolan upptaga terminsafgifter, dock ej till högre belopp eller under strängare villkor för befrielse, än som stadgades rörande de afgifter, som af realskolornas lärjungar erlades till statsverket.

Vi lämna här å sido frågan om lämpligheten af inrättandet af samskolor; så mycket vilja vi nu endast framhålla, att det uttryckligen sagts, att ekonomiska skäl varit bestämmande för förslaget härom, samt att, därest verklig öfvertygelse om samskolans lämplighet funnits, alla lägre läroverk synas hafva bort ombildas till samskolor. Hvad vi här våga vända oss emot, är att vederbörande kommun skulle bland annat åtaga sig att årligen till statsverket inbetala en tredjedel af lärarepersonalens begynnelselöner, hvilket bidrag enligt beräkning skulle komma att i rundt tal uppgå till 7,200 kronor.

Bih. till Riksd. Prot. 1904. 1 Saml. 2 Afd. 2 Band. 72 Häft. (N:o 192). 1

Detta ekonomiska ansvar skulle, säges det, icke blifva synnerligen betungande; och har därvid först anmärkts, att kommunens bidrag skulle minskas genom öfverflyttning till samskolorna af de understöd från andra än stat och kommun, som flickskolorna åtnjöte. På detta understöd bör man emellertid ej vidare räkna, ty har staten en gång öfvertagit skolorna, komma nog dessa understöd att indragas, så mycket hellre som behörigheten att bevilja dylika understöd i de flesta fall är minst sagdt tvifvelaktig och skulle blifva det ännu mera. För öfrigt lämnas dylika understöd ej i alla kommuner, hvarom nu är fråga.

Vidare har det erinrats, att de utgifter, som vissa kommuner haft för upprätthållandet af klasser öfver stat vid de respektive läroverken, samtidigt skulle komma att upphöra. Frånsedt den omständighet, att denna lättnad endast skulle komma vissa kommuner till godo, bör man väl i öfrigt rätteligen hafva den uppfattning, att sedan tillströmningen af lärjungar till läroverket i en sådan kommun blifvit lika eller inemot lika stor som till läroverket i en kommun, där staten upprätthåller fem klasser, den omständighet, att kommunen hittills själf upprätthållit ett par klasser, ej bör fortfarande räknas kommunen till nackdel.

Ytterligare har det anförts, att kommunens bidrag skulle minskas med de terminsafgifter, som kommunen utöfver nuvarande skolafgifter skulle berättigas att uppbära. Detta är visserligen sant, men det torde med skäl kunna ifrågasättas, huruvida icke kommunen skulle för läroverkets skull drifvas till att göra dessa afgifter så ringa som möjligt, hvarigenom den beräknade inkomsten af dem komme att sjunka.

Det har ock sagts, att genom upprättandet af samskolor föräldrarnes utgifter för flickornas undervisning blefve väsentligen minskade och att sammanlagda skolafgifterna för en gosse och en flicka i en stad med samskola i regel ej komme att uppgå till ett belopp, som motsvarade summan af de afgifter, hvilka nu i samma stad erlades för en gosse i allmänna läroverket och en flicka i flickskolan. Läger man emellertid till grund för beräklandet af medelbeloppet för terminsafgifterna i flickskolorna endast afgifterna i de sex nedersta klasserna, får man ett mindre medelbelopp än det i Kungl. Maj:ts proposition upptagna.

Oafsedt allt detta måste vi på det kraftigaste betona, att till dessa årliga bidrag skulle komma de utgifter, som kommunerna skulle få vidkännas för inrättandet af tillräckliga och i öfrigt lämpliga lokaler, och som för vissa kommuner skulle komma att blifva mycket betydliga och ytterst tunga att bära.

Läroverkskommittén har uttalat den åsikt, att alla förslag, att till

skolor af samma slag som våra nuvarande allmänna läroverk skulle utgå obligatoriska kommunala bidrag utöfver de redan lagstadgade besvären läroverkshus och rektorsbostad, skulle strida allt för mycket mot vårt folks vanor och föreställningar för att man skulle kunna med hopp om framgång väcka fråga om en dylik förändring. Kan man nu ej annat än anse, att de gamla läroverken i nu ifrågavarande städer fylla sin uppgift, låt vara att de ur ekonomisk synpunkt böra sammanslås med flickläroverken, så har man genom att vilja pålägga städerna dessa årliga bidrag brutit mot sagda uppfattning, och allra minst bör väl den omständighet, att dessa städers läroverk skola utgöra experimentalfält för samskoleidén, göra deras ställning ogynnsammare än andra städers.

I det förslag rörande småläroverkens indragning eller ombildning, som af Kungl. Maj:t framlades för 1887 års Riksdag, föreslogs, att de läroverk, som skulle bibehållas, skulle fortfarande vara statsläroverk, men att kommunen skulle garantera staten en viss summa i terminsafgifter. Detta förslag kom i följd af Riksdagens upplösning ej under behandling. Då förslaget änyo framlades för 1890 års Riksdag, var garantien för terminsafgifternas belopp ej bibehållen. Vi kunna ej finna annat än att de grundsatser, som uttalats i dessa förslag i fråga om de lägre läroverkens ställning, fortfarande hafva sin giltighet, och att det mesta man bör pålägga kommunerna är skyldighet att tillhandahålla undervisningslokaler och bostad eller hyresersättning åt rektor, äfvensom möjligen att garantera staten en viss inkomst af terminsafgifterna. I sådant fall skulle terminsafgifterna själfallet erläggas omedelbart till statsverket och samma bestämmelser som i fråga om realskolan gälla för deras utgörande samt befrielse från eller nedsättning i desamma.

På grund af hvad vi sålunda anfört, tillåta vi oss vördsamt yrka,

att Riksdagen behagade besluta, att hvad som kan blifva bestämdt i fråga om terminsafgifters erläggande vid realskolorna till statsverket samt i fråga om befrielse från eller nedsättning i desamma jämväl skall gälla i fråga om samskolorna, samt att staten bekostar samskolorna mot skyldighet för vederbörande kommun att tillhandahålla erforderliga undervisningslokaler och bostad eller hyresersättning åt rektor äfvensom, därest sådant villkor anses nödigt, att garantera staten en inkomst utaf terminsafgifterna af 4,000 kronor; och hemställa vi därjemte, att särskilda utskottet, dit re-

miss af motionen begäres, måtte närmare formulera de bestämmelser, som för vårt syftes vinnande äro nödvändiga.

Stockholm den 20 februari 1904.

L. Brock.

C. J. Hammarström.

Henric Öhngren.

Conrad Vahlquist.

M. Täcklind.

Albin Ahlstrand.

A. F. Broström.

Jakob Pettersson.

Ivan Svensson.

Sixten Neiglick.

K. v. Geijer.

L. W. Lothigius.

I motionens syfte instämmer

J. Persson.
